

Duitse verkiezingen geen 'gamechanger'

Achtergrond - 9 november 2017 - Auteur: Hanco Jürgens

Welke invloed hebben de Duitse verkiezingen op het wereldtoneel? Mogelijk niet eens zo heel veel. De nieuwe lijnen in de Duitse buitenlandse politiek zijn immers al eerder uitgezet, schrijft Hanco Jürgens van het Duitsland Instituut.

Duitsland bezint zich sinds 2014 op een grotere rol van de Bundeswehr, blijft pal staan achter het in 2015 gesloten Klimaatakkoord van Parijs en de nucleaire deal met Iran, is al langer bezorgd over de mensenrechtenschendingen in Turkije en ontwikkelde voor de zomer een 'Compact with Africa', dat bestaat uit het bevorderen van economische ontwikkeling, opvang van vluchtelingen in de regio en acute hulp bij hongersnood.

Vooraf in de afgelopen regeerperiode heeft de CDU de grote lijnen in het buitenlandse beleid uitgezet, zowel wat betreft de relatie met Rusland als met de VS. In woorden toonde de SPD zich hard tegenover de Amerikaanse president: minister van Buitenlandse Zaken Frank-Walter Steinmeier noemde Trump vorig jaar een haatprediker en zei dat met zijn benoeming de twintigste eeuw definitief voorbij was. Maar het was Merkel die het voorzichtige, aftastende beleid tegenover Trump bepaalde. Direct nadat Trump was verkozen bood zij hem een goede relatie aan, uitgaande van gezamenlijke waarden als democratie, vrijheid, respect voor het recht en menselijke waardigheid. Eerst maar eens zien wat voor een vlees er in de kuip zit, alvorens te roepoeteren.

Terugtrekkende VS

Vooralsnog lijkt Merkels politiek van *strategic patience* en *ein freundliches Gesicht* zeigen te hebben gewerkt. De door Trump aangekondigde hoge tariefmuren voor de Duitse auto-industrie zijn tot nu toe uitgebleven. Anderzijds heeft Merkel niet kunnen voorkomen dat belangrijke internationale verdragen onder druk staan. Trump heeft zich teruggetrokken uit het Klimaatakkoord van Parijs en speelt voortdurend met de gedachte om hetzelfde te doen bij de nucleaire deal met Iran. Natuurlijk had Merkel liever gezien dat de VS zich blijvend gecommitteerd hadden aan deze verdragen.

Beide akkoorden zijn helemaal in lijn met het Duitse beleid dat als een hefboom

naar het buitenland wordt geëxporteerd. Merkel was zeker ook teleurgesteld over de lauwe Amerikaanse interesse in de Duitse Afrika-politiek omdat Trump er geen better deal voor de VS in kon herkennen. Na de mislukte G7-top op Sicilië heeft Merkel het uiteindelijk toch tot speerpunt van de G20 weten te maken.

De VS laten een vacuüm na dat niet aan China of Rusland moet worden toevertrouwd, maar waar Europa moet inspringen

De terugtrekkende beweging van de VS uit internationale aangelegenheden kan verstrekkende gevolgen hebben voor Europa. Voor Duitsland zijn er risico's aan verbonden, maar zeker ook kansen. Duitsland moet zich immers actiever gaan opstellen op het wereldtoneel. Argumenten ertegen, die in Duitsland voldoende aanwezig zijn, zullen het steeds minder goed doen. De pacifistische houding van de laatste FDP-minister van Buitenlandse Zaken, Guido Westerwelle, is niet meer van deze tijd. De VS laten een vacuüm na dat niet aan China of Rusland moet worden toevertrouwd, maar waar Europa moet inspringen. Zo zal een nieuw Duits kabinet voortvarend inzetten op meer ontwikkelingsgeld voor Afrika, zeker ook in samenwerking met de Europese partners.

Duitse leger

Duitsland heeft na het uittreden van Trump uit de akkoorden van Parijs duidelijk gemaakt dat het de internationale verdragen handhaaft. Dat geldt evenzeer voor het nucleaire akkoord met Iran. Ook als Trump zich uit dit akkoord terugtrekt, verandert dat niets aan de Europese opstelling. CDU buitenlandexpert Norbert Röttgen stelde daarom voor dat Europa het initiatief neemt tot een internationale Midden-Oostenconferentie om zowel de broodnodige opruim- als opbouwactiviteiten te coördineren in het licht van de nieuwe machtsverhoudingen ter plaatse. Op de achtergrond speelt daarbij ook het mandaat van de Bundeswehr in Noord-Irak, dat aan herziening toe is. Het is de vraag of het nieuwe kabinet-Merkel in het hier geschetste beleid nu zoveel eigen accenten zal aanbrengen. FDP-leider Christian Lindner heeft vóór de verkiezingen aangekondigd dat de economische sancties tegen Rusland kunnen worden afgeschaft, maar dat zal geen breekpunt zijn in de coalitiebesprekingen. Merkel heeft hier de *lead*.

De oproep van Trump aan NAVO-landen om zich te houden aan de twee procentnorm ligt gevoelig

Twee belangrijke punten liggen echter wel heel gevoelig bij de nieuwe (beoogde) coalitiepartners: de verhoging van uitgaven voor het Duitse leger en de economische samenwerking in de eurozone. Hier zal nog uitgebreid over gesproken moeten worden. Wat betreft de Bundeswehr ligt vooral de oproep van Donald Trump aan NAVO-landen om zich te houden aan de twee procentnorm

gevoelig. Hier liggen de Groenen zeker dwars. Zij hebben nu eenmaal te maken met een 'Fundamentalist'-vleugel die weinig opheeft met het leger. Minder gevoelig liggen de voorstellen van Macron voor intensievere samenwerking van het Franse en Duitse leger. Die voorstellen zijn dusdanig reëel dat Nederland met zijn trans-Atlantische oriëntatie het hier nog wel eens lastig mee kan krijgen.

Eurozone

Een tweede struikelblok kan liggen bij Macrons voorstellen voor integratie van de eurozone. Christian Lindner, partijleider van de FDP, is op ramkoers. Van Macrons voorstellen is bij hem niets te herkennen. Hij is tegen schuldenverlichting of deling van risico's, voor harde straffen tegen landen die te hoge tekorten hebben, vindt dat de ECB moet stoppen met het ruimhartige geldbeleid en dat het EU-reddingsfonds moet worden afgebouwd. Bij twijfel moeten eurolanden failliet worden verklaard en uit de eurozone worden gestoten. Alsof er helemaal geen eurocrisis is geweest. Opmerkelijk is dat de FDP allerlei eisen op tafel legt die de coalitiepartners niet zo maar kunnen inwilligen omdat daarover eerst overeenstemming met andere lidstaten moet worden gezocht of met de Europese Centrale Bankdirecteuren die gaan over het ECB-beleid.

Wel kan de FDP een aantal piketpaaltjes slaan, randvoorwaarden stellen waaraan de Duitse politiek zich de komende jaren moet houden. Het blijft echter de vraag wat de FDP hiermee denkt te winnen. Juist de piketpaaltjes hebben de liberalen in het tweede kabinet Merkel (2009-2013) grote problemen bezorgd. Toenmalig partijleider Guido Westerwelle moest zijn beloftes — belastingverlaging en geen cent naar Griekenland — intrekken onder druk van de omstandigheden en vooral ook van coalitiepartner CDU. Het heeft er toe geleid dat de FDP in 2013 de kiesdrempel niet eens heeft gehaald. Kennelijk heeft de partij hiervan niet zo heel veel geleerd.

Dit artikel verscheen op 7 november in '[Atlantisch Perspectief](#)', nr 5 (2017), van de Atlantische Commissie

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/23548/duitse-verkiezingen-geen-gamechanger>